

“Gençlik, Güç ve Muhalefet: Tanzania’da 2020–2025 Sokak Gösterilerinin Siyasal İnşası”

Youth, Power and Opposition: The Political Construction of Street Demonstrations in Tanzania, 2020–2025

Doktora: Kadir ŞAHİN

Trakya Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı Doktora Adayı (Phd), Çorlu/Tekirdağ,
PhD Candidate, Department of International Relations, Trakya University, Çorlu/Tekirdağ
kadirshahindw@gmail.com
ORCID: 0000-0002-6848-2152

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Types : Araştırma Makalesi / Research Article
Geliş Tarihi / Received : 21.11.2025
Kabul Tarihi / Accepted : 20.12.2025
Yayın Tarihi / Published : 30.12.2025
Yayın Sezonu / Pub Date Season : Aralık / December
Cilt / Volume: 3 • Sayı / Issue: 2 • Sayfa / Pages: 87-98

Atıf / Cite as

ŞAHİN K. (2025). Gençlik, Güç ve Muhalefet: Tanzania’da 2020–2025 Sokak Gösterilerinin Siyasal İnşası.
Disiplinlerarası Afrika Çalışmaları Dergisi, 3/2, 87-98

Doi: 10.5281/zenodo.18056918

İntihal / Plagiarism

Bu makale, en az iki hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi.
This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software.

Yayın Hakkı / Copyright®

Disiplinlerarası Afrika Çalışmaları Dergisi uluslararası, bilimsel ve hakemli bir dergidir. Tüm hakları saklıdır.
Journal of Interdisciplinary African Studies is an international, scientific and peer-reviewed journal.
All rights reserved

Öz: Bu araştırma, Tanzania’da 2020–2025 yılları arasında gerçekleşen siyasal dönüşümleri incelemektedir. Araştırmanın odak noktası, 2020 ve 2025 seçimleri, 2024 anayasa reformları, devletin muhalefet üzerindeki baskı biçimleri ve sokak gösterileridir. Özellikle gençlik ve muhalefetin düzenlediği kitlesel gösterilerde dijital mobilizasyon ve yeni muhalefet kültürü, devletin kurumsallaşmış baskı mekanizmalarına karşı alternatif bir alan olarak öne çıkmıştır. Araştırmanın hipotezi, Tanzania’da 2020–2025 yılları arasında gerçekleşen sokak gösterilerine karşı devletin uyguladığı baskılar sonucunda gençlerin dijital ağlar aracılığıyla esnek protesto biçimleri geliştirdiği ve bu yolla muhalefeti desteklediği yönünde formüle edilmiştir. Elde edilen bulgular, ülkede siyasal rekabetin devlet tarafından sınırlandırıldığını ve demokratik aktörlerin ile kurumların işlevselliğini yitirdiğini ortaya koymaktadır. İktidar partisi Chama Cha Mapinduzi’nin 2020 seçimleri, ülkede çok partili bir sistemin hukuken var olduğunu ancak pratikte işlemediğini göstermektedir. Muhalefet mitinglerinin yasaklanması, muhalefet liderlerinin tutuklanarak seçime katılımlarının engellenmesi, medya sansürü ve internet yasakları, Tanzania’da otoriterleşmenin ve tek parti yöne-

timin belirginleştiğini göstermektedir. Öte yandan, muhalefet ve gençler sosyal ağlar üzerinden dijital mobilizasyon ve yeni bir muhalefet kültürü geliştirmiştir. Devlet ise yargı, ordu ve kolluk kuvvetleri gibi kurumsal aygıtları aracılığıyla siyasi faaliyetleri bastırmaktadır. Buna karşın, gençlerin muhalefet liderlerinin çağrılarına yanıt vermesi, ülkenin demokratikleşme sürecinin gelecek yıllarda şekillenebilecek potansiyelinin varlığını göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Muhalefet, Tanzania, Devlet baskısı, Dijital Mobilizasyon

Abstract: This research examines the political transformations that took place in Tanzania between 2020 and 2025. The focus of the research is on the 2020 and 2025 elections, the 2024 constitutional reforms, the state's forms of pressure on the opposition, and street demonstrations. Digital mobilisation and the new culture of opposition have emerged as an alternative space against the state's institutionalised mechanisms of repression, particularly in mass demonstrations organised by young people and the opposition. The hypothesis of the study is formulated as follows: as a result of the state's crackdown on street protests in Tanzania between 2020 and 2025, young people developed flexible forms of protest through digital networks and supported the opposition in this way. The findings reveal that political competition in the country is restricted by the state and that democratic actors and institutions have lost their functionality. The 2020 elections of the ruling party, Chama Cha Mapinduzi, demonstrate that a multi-party system exists legally in the country but does not function in practice. The banning of opposition rallies, the arrest of opposition leaders to prevent them from participating in elections, media censorship and internet bans demonstrate the rise of authoritarianism and single-party rule in Tanzania. On the other hand, the opposition and young people have developed digital mobilisation and a new culture of opposition through social networks. The state, meanwhile, suppresses political activities through institutional apparatus such as the judiciary, the army and the police. Nevertheless, the fact that young people are responding to the calls of opposition leaders demonstrates the potential for the country's democratisation process to take shape in the coming years.

Keywords: Opposition, Tanzania, State pressure, Digital Mobilisation

Giriş

Tanzanya'nın yönetim biçimi, tarihsel olarak merkeziyetçi bir siyasal yapı üzerine inşa edilmiştir. Güçlü başkanlık sistemi, yürütme organı üzerinde belirleyici bir etkiye sahip olup siyasal karar alma süreçlerinin merkezinde yer almaktadır. Ülke, 1995 yılına kadar tek partili bir siyasal model ile yönetilmiş; bu tarihten sonra çok partili yaşama geçilmesine rağmen, yaklaşık otuz yıllık demokratik deneyim göstermektedir ki iktidarın sürekliliği ve siyasal hâkimiyeti büyük ölçüde korunmuştur. İktidar partisi, devlet mekanizmaları ile siyasal alanı iç içe geçirerek demokratik rekabeti ve muhalif aktörlerin hareket alanını daraltan bir yönetsel pratik geliştirmiştir. Yargı süreçlerine doğrudan veya dolaylı müdahaleler, seçimlerin niteliğini etkileyen kurumsal uygulamalar ve kolluk kuvvetlerinin protesto ve gösteriler üzerindeki baskıcı kontrolü, bu yapısal sorunların temel göstergeleridir. Bu çerçevede, Tanzanya'nın 2020–2025 dönemine ilişkin demokratik dene-

yimi, iktidarın otoriterleşme eğilimini derinleştirdiğini ve tek parti geleneğinden miras kalan siyasal merkezîyetçiliğin modern çok partili sistem içinde yeniden üretildiğini ortaya koymaktadır.

Bu araştırmanın hipotezi, Tanzanya'da 2020–2025 yılları arasında meydana gelen sokak gösterilerine karşı devletin uyguladığı baskılar sonucunda gençlerin dijital ağlar aracılığıyla esnek protesto biçimleri geliştirdikleri ve bu yolla muhalefeti destekledikleri şeklinde formüle edilmiştir. Araştırmanın amacı, Tanzanya'da söz konusu dönemde iktidara karşı gerçekleştirilen sokak gösterilerinin geçirdiği dönüşümü ve bu süreçte muhalefetin biçimlenme dinamiklerini ortaya koymaktır. Araştırmanın önemi, gençlerin dijital ağlar ve sosyal medya platformları üzerinden kamusal alan yaratarak muhalefet pratiği geliştirmelerini ve baskıcı rejimler altında siyasi katılım süreçlerini nasıl etkilediklerini açıklığa kavuşturmadır. Bu çalışma kapsamında nitel araştırma yöntemlerinden vaka analizi yöntemi kullanılacaktır. Bu yöntem olayları derinlemesine analitik ve bütüncül bir yaklaşımla anlamayı ve açıklamayı imkân vermektedir.

“Dijital Mobilizasyon ve Yeni Muhalefet Kültürünün Yükselişi”

Akıllı telefonların yaygınlaşması ve internet kullanımının küresel ölçekte genelleşmesi, iktidara karşı tepkilerin ortaya çıkmasında hem alternatif yollar yaratmış hem de yeni bir kamusal alan oluşturmuştur. Geleneksel iletişim araçları olan gazete, dergi, telefon, sivil toplum kuruluşları ve medya giderek önemini yitirmektedir. Bu bağlamda kavramsallaştırma büyük önem taşımaktadır. Sosyal medya platformları, otorite denetiminden bağımsız oluşu, zaman ve mekân sınırlamasına tabi olmaması, hızlı haberleşme imkânı ve haberlerin ulusal ve uluslararası alanda hızla görünür hâle gelmesi nedeniyle dikkat çekicidir. Bu özellikleriyle dijital alan, devlet dışı bir aktör gibi hareket edebilmekte ve devletin egemenlik ile karar alma süreçleri üzerinde bir baskı unsuru oluşturabilmektedir (Karagöz, 2013a, s.136). Klasik toplumsal hareketler bu bağlamda evrim geçirmiş olup, kitle iletişim araçları aracılığıyla kurulan sosyal ağlar dijital tepkilerin hızını doğrudan etkilemektedir. Bu yönüyle, dijital ortam uluslararası kamuoyunun ve vicdanın harekete geçirilmesinde etkin bir araç hâline gelmektedir.

Sosyal medya kullanımı, başlangıçtaki amaçlarından saparak halk hareketlerinin organize edilmesinde merkezi bir araç hâline gelmiştir. Muhalefet, rejim karşıtları veya iktidardan uzaklaşan bireylerin atomize edilmesi açısından önemli bir platform sunmaktadır. Bu alan, herhangi bir sivil toplum kuruluşu, parti veya grup tarafından organize edilmediği için kitlelerin meşru ve haklı talepleri bazen olumsuz sonuçlar doğurabilmektedir. Zira bu platformlar, kontrol edilememeleri nedeniyle provoke edilmeye, enformasyon kirliliğine, dezenformasyona ve algoritmik manipülasyona açıktır; bot hesaplar ve yalan haberlerin hızla yayılma olasılığı yüksektir (Babacan, 2014, s.143). Geleneksel toplumsal hareket teorilerinin aksine, dijital mobilizasyona katılan sosyal veya dijital aktivistler, bilinçli kitlesel

organizasyonlara doğrudan katılmamaktadır. Çoğu gösterici, bir “tık”, bir “like”, bir imza veya bir hashtag aracılığıyla eylemlere dâhil olabilmektedir (Karagöz, 2013b, s.145). Bu nedenle dijital sosyal ağlar, kullanıcıların birbirlerini tanımadıkları ancak ortak amaç, ilke ve hedefler doğrultusunda bir araya geldikleri “hayali cemaatler” olarak tanımlanabilir. Bu yapılar, kolektif bilinç ve duygusal rezonans oluşturma kapasitesine sahiptir. Arap Baharı, Gen Z sokak gösterileri ve “Occupy Wall Street” gibi hareketler, karakteristik olarak bu dijital mobilizasyonun ortak özelliklerini yansıtmaktadır

İnternet ve akıllık telefonlar yerel ve küresel bağlamda ağ toplumları oluşturarak kısa süre ve hızlı bir şekilde organize olabilmektedir. STK’lar, muhalefet partileri veya dernekler hatta iktidar partileri de dahil olmuştur. Dijital alan özellikle anayasa reformu, demokratik özgürlük talepleri veya ekonomik istikrarsızlık gibi toplum olaylarda yeni muhalefet kültürü oluşturmuştur.

“Devlet Baskısı, Direniş Pratikleri ve Gençliğin Siyasal Ajandası”

Zanzibar Halk Cumhuriyeti ve Tanganika Cumhuriyeti 1964 yılında Birlik Anlaşmasını imzalayarak Tanzanya Birleşik Cumhuriyeti adı altında tek devlet olmuştur (Akyol, 2024, s.60). Tanganika ve Zanzibar’ın ortaya çıkardığı Tanzanya Birliği Afrika kıta genelinde Pan-Afrikanizm fikrinin temellerini oluşturmuştur.

Devlet Başkanı Samia Suluhu Hassan, önceki Devlet Başkanı John Magufuli’nin vefatı üzerine göreve gelmiştir ve 2021 yılından bu yana Tanzanya Devlet Başkanlığı görevini yürütmektedir. Hassan, Chama Cha Mapinduzi (CCM) iktidar partisinin genel başkanlığını da üstlenmektedir. Başkanlık döneminde, muhaliflerin miting düzenlemesini yasaklayan uygulamayı sürdürmüştür. Söz konusu yasak, Magufuli döneminden (2015-2021) miras alınmış olup, Hassan döneminde (2021-2023) de devam ettirilmiştir.

Tanzanya’da 2024 (muhtar) ve 2025 (meclis ve Devlet Başkanlığı) yıllarında gerçekleştirilecek seçimler nedeniyle, Devlet Başkanı Samia Suluhu Hassan’ın tutumu büyük bir merak konusu olmuştur. Ülkede resmi olarak faaliyet gösteren 19 parti bulunmasına rağmen, seçim sonuçları ve kampanya etkinlikleri açısından Chama Cha Mapinduzi (CCM), Chadema ve ACT-Wazalendo partileri ülke genelinde etkin bir şekilde faaliyet göstermektedir. 2020 seçimlerinde, dönemin Devlet Başkanı John Magufuli, Ulusal Seçim Komisyonu tarafından açıklanan sonuçlara göre oyların %84’ünü (12,4 milyon geçerli oy) alarak yeniden başkan seçilmiştir (Reuters, 2020). Tanzanya’da çok partili seçim sistemi 1995 yılında başlatılmıştır ve Chama Cha Mapinduzi (CCM) o tarihten itibaren mecliste sürekli çoğunluğu elde etmiştir. 2020 seçimleri sonucunda ülke, fiilen tek parti modeline yakın bir yapıya geçmiştir. Muhalefet adayı, Chadema partisinden Tundu Lissu, oyların yalnızca %13’ünü (1,9 milyon) alabilmiştir (Nebe, 2020).

Seçim sonuçlarına göre, ülke genelindeki 261 seçim bölgesinden 253'ünde CCM çoğunluğu sağlamıştır (African News, 2020). Ülkede seçimlere katılım oranı %50,7 olarak gerçekleşmiş; 29 milyon kayıtlı seçmenden 14,8 milyon kişi oy kullanmıştır (Makoye, 2020). Öte yandan ACT-Wazalendo lideri Zitto Kabwe ve Chadema Genel Başkanı Freeman Mbowe, seçim sonuçlarını tanımadıklarını ifade ederek, yeni bir seçim yapılması çağrısında bulunmuşlardır (Reuters, 2024). Tanzanya'nın ilk Cumhurbaşkanı Mwalimu Julius Kambarage Nyerere, 1962-1985 yılları arasında ülkeyi yönetmiş, ancak 1985 yılında kendi isteği ile görevinden ayrılmıştır (Daban, 2020, s. 248). Bağımsız Seçim Komisyonu Kanunu ile Siyasi Partiler İşleri Kanunu 2024 yılında değiştirilmiştir. Tanganyika Afrika Ulusal Birliği ile Afro-Şirazi Partisi birleşerek Chama Cha Mapinduzi (CCM) partisini kurmuş ve bu durum Tanzanya siyasal tarihinde tek partili dönemin başlamasına yol açmıştır. 2020 ve 2025 seçim sonuçları, Tanzanya'nın siyasal açıdan 1965 yılına geri döndüğünü göstermektedir. 1965 yılında, Tanzanya'da tek partili sistemi düzenleyen anayasa yürürlüğe girmiştir. Ülke kuruluş yıllarına geri dönmüş gözükmektedir.

Tablo 1: Tanzanya 2020-2024 Freedom House Verileri

Yıl	Toplam Skor (0-100)	Statü	Siyasi Haklar (0-40)	Sivil Özgürlükler (0-60)
2020	40	Partly Free	17	23
2021	34	Partly Free	12	22
2022	34	Partly Free	12	22
2023	36	Partly Free	12	24
2024	36	Partly Free	12	24

Kaynak: Yazar tarafından Freedom House web sitesinden hazırlanmıştır.

Tablo 1 verileri değerlendirildiğinde, Hassan dönemi boyunca Siyasi Haklar ve Sivil Özgürlükler'in genel olarak stabil seyrettiği söylenebilir. Ülkede iktidarın demokratik alanları daraltması, muhalefet üzerinde baskı uygulaması ve sivillerin siyasal katılımını kısıtlaması bu durumu doğrular niteliktedir. Her iki göstergenin ortalama olarak aynı seviyede kalması, ülkenin tam anlamıyla otoriter bir yönetim biçimine geçmediğini göstermektedir; ancak otoriterleşme eğiliminin varlığını sürdürdüğü ve korunduğu da açıktır. 2020 yılında Magufuli döneminde Siyasi Haklar puanı 17 iken, Hassan döneminde sürekli olarak 12 seviyesinde kalmıştır. Bu durum, Hassan'ın iktidarın yargı ve kolluk kuvvetleri aracılığıyla muhalefeti kontrol altında tuttuğunu göstermektedir. Öte yandan, Sivil Özgürlükler göstergesinin 2023 ve 2024 yıllarında 24'e yükselmesi, devletin baskıyı bir miktar azalttığını ve sınırlı reformlara izin verdiğini, dolayısıyla ülkede demokrasinin kısmi de olsa ilerleme kaydettiğini ortaya koymaktadır.

Tablo 2: Tanzanya 2020-2025 Yolsuzluk Algı Endeksi (CPI) - Transparency International

Yıl	CPI Skoru (0100)	Küresel Sıralama (≈180 Ülke)
2020	38	94
2021	39	—
2022	38	94
2023	40	87
2024	41	82
2025	~36,4	Resmi açıklama değil

Kaynak: Yazar tarafından Uluslararası Şeffaflık Örgütü web sitesinden hazırlanmıştır.

Tablo 2'deki veriler değerlendirildiğinde, Tanzanya'da siyasal iktidarın yolsuzlukla mücadele konusunda belirli çabalar gösterdiği, ancak bu çabaların sınırlı bir başarıya işaret ettiği görülmektedir. Ülkenin küresel sıralamasındaki iyileşme, mutlak bir ilerlemeden ziyade, diğer ülkelerle karşılaştırıldığında görece bir performans artışına işaret etmektedir. Bununla birlikte, veriler yolsuzlukla mücadelenin kurumsallaşmadığını, kalıcı kurumsal ve anayasal reformlarla desteklenmediğini ve büyük ölçüde siyasal iktidarın tercih ve uygulamalarına bağlı olarak şekillendiğini göstermektedir. Tüm göstergeler bir arada değerlendirildiğinde, ülkede yolsuzlukla mücadele alanında yapısal bir zafiyetin bulunduğu sonucuna ulaşmak mümkündür.

2024 – Anayasa ve Seçim Reformu Gösterileri-Tanzanya

Muhalefet, anayasal reformlar ve seçim komisyonunda yapılacak değişiklikler talebi doğrultusunda Tanzanya genelinde kitlesel gösteriler düzenlemiştir. Özellikle seçim komisyonunun beş üyesinin Cumhurbaşkanı tarafından atanacak olması, seçimlerin güvenliği, özgürlüğü ve şeffaflığı konusunda endişelere yol açmış ve bu durum halk tarafından tepkiyle karşılanmıştır. Chadema Partisi Genel Başkanı Freeman Mbowe, söz konusu gösterilerin lideri olarak öne çıkmakta ve Tanzanya kamuoyunun sesi konumunu üstlenmektedir. Bu gösteriler, 2023 yılında muhalefetin toplantı, miting ve gösteri düzenleme haklarına getirilen yasağın kaldırılmasının ardından iktidara karşı gerçekleştirilen ilk kitlesel eylemler niteliğindedir.

Demokrasi ve Kalkınma (İlerleme) Partisi (CHADEMA) eski lideri Tundu Lissu, 2017 yılında silahlı bir saldırıya maruz kalmış ve bu nedenle Belçika'ya yerleşmiştir. Lider, 2023 yılında Tanzanya'ya geri dönmüştür (Makoye, 2023). Ülke yönetimi, üç muhalefet liderini tutuklamıştır; söz konusu liderler, Chadema Partisi Genel Başkanı Freeman Mbowe, Genel Başkan Yardımcısı Tundu Lissu ve Genel Sekreteri John Mnyika'dır. Uluslararası Gençlik Günü kapsamında ülke genelinde planlanan gösteriler öncesinde tutuklamalar gerçekleşmiştir (Mureithi, 2024).

Chadema yetkilileri, tutuklanmalarının gerekçesi olarak iktidarın gösterilere katılımın durdurulması veya engellenmesi yönündeki talimatına uymadıklarının öne sürüldüğünü bildirmiştir (Sanga, 2024). Tutuklu liderler, birkaç gün sonra kefaletle serbest bırakılmıştır (Deutsche Welle, 2024). 2025 yılında gerçekleştirilecek Cumhurbaşkanlığı ve parlamento seçimleri öncesinde muhalefet üzerindeki baskı devam etmiştir. Ülkede ayrıca Cumhurbaşkanlığı seçim sonuçlarına itiraz edilmesi yasaklanmıştır.

CHADEMA liderlerinden Ali Muhammed Kibao’nun öldürülmesi (Mmary, 2024) Tanzanya’daki siyasal ortamın gerginliğini ortaya koymaktadır. ABD Tanzanya Büyükelçiliği tarafından yayımlanan raporda, Cumhurbaşkanı Hassan’ın muhalefete yönelik tutumu açıklanmakta ve “cinayetler ve kayıplar, geçen ay gerçekleşen gözaltılar, darp olayları ve vatandaşların seçim öncesinde oy kullanma haklarının kısıtlanmasına yönelik diğer çabalar” ile mevcut siyasal ortamın açık bir şekilde gözler önüne serildiği vurgulanmaktadır (The Guardian, 2024). Muhalefet, iktidara yönelik olarak Bağımsız Seçim Komisyonu’nun bağımsızlığı, Cumhurbaşkanlığı seçim sonuçlarına yargı yoluyla itiraz hakkı ve genişletilmiş anayasa reformu ile güç dengesinin sağlanması gibi alanlarda reform çağrısında bulunmuştur.

2025 – Seçim Sonrası Protestolar

29 Ekim 2025 tarihinde Tanzanya’da gerçekleştirilen seçimlerde, Ulusal Seçim Komisyonu’nun resmî açıklamasına göre toplam 32.678.844 oyun 31.913.866’sını, yani oyların %97,66’sını Hassan almıştır. Seçimlere katılım oranı %87 olarak kaydedilmiştir. Seçim sonuçlarına muhalefet tarafından kitlesel gösterilerle tepki gösterilmiş, özellikle Darüsselam, Arusha, Mwanza ve Songwe şehirlerinde protestolar yoğunlaşmıştır. Devlet güçleri gösterilere şiddetle müdahale etmiş ve yaklaşık 3.000 kişi yaşamını yitirmiştir. Hassan, göstericilere yönelik olarak yaptığı açıklamada, “Seçimlere katılmak, memnun olmadığınız liderleri değiştirmede kesin ve güvenli bir yoldur” ifadelerini kullanmıştır (Wasike, 2025). Muhalefetteki Chadema Partisi ise, “Sonuçların açıklanması, istedikleri lideri seçme demokratik hakları ellerinden alınan Tanzanyalıların iradesine karşı açık bir darbedir” şeklinde açıklamada bulunarak iktidar partisine tepki göstermiştir (Özkan, 2025). Gösterilere katılan bazı kişiler vatana ihanetle suçlanarak tutuklanmıştır. Hassan, ikinci başkanlık döneminin ilk yüz gününde anayasal reformların gerçekleştirileceğini açıklayarak toplumsal tepkileri yumuşatmaya çalışmıştır. Öte yandan, Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiseri Volker Türk, seçim sonrası Tanzanya’da ortaya çıkan insan hakları ihlalleri, gözaltılar ve yaşanan can kayıplarının araştırılmasını talep etmiştir (Dönmez, 2025). Seçimler öncesi Chadema lideri Tundu Lissu vatana ihanet suçlamasıyla hapiste yatmaktadır. Diğer muhalefet partisi ACT-Wazalendo yargı kararı gereği seçimlerden men edilmiştir. İktidar partisi ana muhalefetin güçlü iki partisini diskalifiye etmiştir. 2025 seçimlerine küçük partilerin katılmasına izin verilmiştir.

Hassan, 3 Kasım 2025 tarihinde yemin ederek görevine başlamıştır. Başkan, yirmi yedi bakanın yer aldığı 27 üyeli Bakanlar Kurulu'nu kamuoyuna açıklamıştır. Kabinede dikkat çeken iki atama dikkat çekmektedir: Başkanın kızı Wanu Hafidh Ameer, Eğitim, Bilim ve Teknoloji Bakan Yardımcısı olarak, damadı Mohamed Mchengerwa ise Sağlık Bakanı olarak kabinede görev almıştır (Africanews, 2025).

Bulgular ve Tartışma

Araştırmada, Tanzanya'da 2020–2025 yılları arasında gerçekleştirilen seçimler, kitlesel gösteriler, halkın ve muhalefetin demokratik talepleri ile iktidarın bu taleplere yönelik tutumu incelenmiştir. Elde edilen bulgular, ülkede tek partili yönetime karşı muhalefetin yükselen görünürlüğüne ortaya koymaktadır. Ancak bu yükseliş, devletin sahip olduğu güç kapasitesi karşısında görece zayıf kalmaktadır. Dijital mobilizasyon ise muhalefet için yeni bir kamusal alan yaratmıştır. Bu yeni alan, toplumların örgütlenme biçimini dönüştürmekte; zaman ve mekân sınırlamalarını ortadan kaldırarak ulusal ve ulusötesi destek olanaklarını artırmaktadır.

Devletin baskı mekanizmaları ve kurumsal kapasitesi, muhalefetin sokak gösterileri düzenlemesini büyük ölçüde engellemiştir. Dijital alanda içerik üreten aktörlerin manipülasyon, bilgi kirliliği ve provoke edici paylaşımlar yoluyla toplumsal hareketliliği tetikleyebilmesi ise devletin bu olaylara müdahalesini meşrulaştıran bir zemin oluşturabilmektedir. Bu açıdan sosyal medya platformları bir yandan demokratikleşme süreçlerine katkı sunarken, diğer yandan devlet müdahalelerini haklı gösterebilen bir işlev de görebilmektedir. Devlet, yargı, yasama, yürütme ve güvenlik kurumları aracılığıyla siyasi alanı daraltmıştır. Muhalefet mitinglerinin yasaklanması, ana muhalefet partilerinin seçimlere katılma hakkının ellerinden alınması, medyaya yönelik sansür uygulamaları, internet erişiminin kısıtlanması ya da tamamen kesilmesi, muhalif aktörlerin silahlı saldırılara uğraması, öldürülmesi, tutuklanması veya gözaltına alınması, ayrıca seçim komisyonu üyelerinin atanma usullerinin değiştirilmesi bu baskı unsurlarına örnek teşkil etmektedir.

Tanzanya'da çok partili siyasi yaşam yasal olarak mevcut olsa da siyasi partiler büyük ölçüde işlevsiz durumdadır. Bu durumun ortaya çıkmasında yargı ve kolluk kuvvetlerinin iktidarın bir uzantısı gibi hareket etmesi belirleyici olmuştur. Ülkedeki uygulamalar dikkate alındığında devlet baskısının kurumsallaştığı söylenebilir. Buna karşın muhalefet, özellikle gençlerin öncülüğünde dijital ağlar üzerinden yeni bir muhalefet kültürü geliştirmeyi başarmıştır. Ancak bu gelişim, devletin sahip olduğu geniş güç kapasitesi karşısında yalnızca kısmi bir başarı niteliği taşımaktadır.

Tanzanya'da Ombudsmanlık kurumunun varlığı, tek parti iktidarı bağlamında dikkat çekicidir. Bu kurumun varlığı, ülkenin demokrasi, insan hakları ve hukukun üstünlüğü alanlarında ilerleme kaydetmesine katkı sağlayabilir (Doğan, 2014, s.

149). Afrika kıtası insan hakları ve hukukun üstünlüğünü koruyacak yasal düzenlemelere ve kurumlara sahiptir (Terzi ve Yanal, 2019, s. 77). Bunlar:

- Afrika İnsan ve Halkların Hakları Komisyonu
- Afrika Çocuk Hakları ve Refahı Komitesi
- Afrika İnsan ve Halkların Hakları Mahkemesi
- Afrika Birliği Adalet Mahkemesi
- Yaşlı Hakları Protokolü (İmza aşamasında)
- Afrika İnsan ve Halkların Hakkı Sözleşmesi,
- Afrika’daki Mülteci Sorunlarının Özel Yönlerini Düzenleyen 1969 Sözleşmesi,
- Çocuk Hakları ve Refahı Afrika Sözleşmesi
- Afrika Adalet ve İnsan Hakları Mahkemesi (İmza aşamasında)
- Afrikalı Gençlik Sözleşmesi ile Afrika İnsan ve Halkların Hakları Sözleşmesi’ne ek protokoller olan Kadın Hakları Protokolü

Yukarıdaki yasal düzenlemelerden hareketle ülkede olanlar, ülkenin imzaladığı sözleşmelere uygun davranmadığını göstermektedir.

Araştırmanın temel hipotezi, “Tanzanya’da 2020–2025 döneminde devlet baskısı arttıkça gençlerin dijital ağlar üzerinden esnek sokak protesto biçimleri geliştirdiği ve muhalefete desteğini artırdığı” şeklindedir. Miting ve gösterilerin yasaklanması, muhalefet liderlerinin tutuklanması, Ali Muhammed Kibao’nun öldürülmesi ile CHADEMA ve ACT-Wazalendo’nun seçim süreçlerinden dışlanması, devletin baskıcı uygulamalarını somut biçimde ortaya koymaktadır. Bu süreçte CHADEMA liderliğinin ülke genelinde yaptığı sokak gösterisi çağrıları ve gençlerin geniş katılımıyla meydanları doldurması, gençliğin muhalefete yönelik desteğini göstermektedir. Ayrıca gençlerin bazı durumlarda muhalefetin doğrudan çağrısı olmaksızın dijital ağlar aracılığıyla protestolar organize etmesi, dijital mobilizasyonun bağımsız bir toplumsal hareket kapasitesine dönüştüğünü ortaya koymaktadır. Bu bulgular, söz konusu dönemde Tanzanya’da devlet baskısının belirgin şekilde arttığını; gençlerin ise dijital mobilizasyon pratikleri sayesinde hem muhalefet oluşturduğunu hem de muhalefeti aktif biçimde desteklediğini göstermektedir. Dolayısıyla araştırmanın hipotezi genel olarak doğrulanmıştır.

Sonuç

Tanzanya’da devlet baskısının kurumsallaştığı görülmektedir. Özellikle Devlet Başkanı Hassan’ın seçim öncesinde muhalefet liderlerini tutuklaması, gösterilerin şiddet kullanılarak ve ölümle sonuçlanan müdahalelerle bastırılması, ayrıca seçim komisyonunun bağımsızlığını zedeleyen atama ve seçim mekanizmaları, ülkedeki demokratik sürecin ciddi bir erozyona uğradığını göstermektedir. 2025 seçim sonuçları da bu eğilimi desteklemektedir. İktidar partisinin 261 seçim bölgesinin

253'ünde galip gelmesi ve seçim sürecinde iktidarın seçimlerin adil, özgür ve şeffaf yürütülmesini tehlikeye atabilecek uygulamalara başvurusu, Tanzanya'nın belirgin biçimde otoriterleşme yönünde bir seyir izlediğini ortaya koymaktadır. Her ne kadar ülkede 1995 yılından bu yana çok partili seçimler uygulanıyor olsa da, 2025 seçimlerinde siyasal rekabetin fiilen ortadan kalktığı anlaşılmaktadır.

Muhalefetin düzenlediği kitlesel gösteriler ile gençlerin dijital alan üzerinden örgütlediği protestolar, devletin tekel niteliğindeki baskı aygıtı karşısında sınırlı kalmıştır. Muhalefet, sosyal ağları hem sivil direnişin bir mecrası hem de alternatif bir kamusal alan olarak etkin biçimde kullanmış; bu durum ülkeye yeni bir siyasal dinamizm kazandırmıştır. İncelenen beş yıllık dönem, ülkede belirli ölçüde bir demokratik canlılığın var olduğunu, ancak devletin kurumsal baskı mekanizmaları aracılığıyla bu alanın genişlemesini engellemeye çalıştığını göstermektedir. İktidarın, çok partili siyasal yaşamı rejime yönelik potansiyel bir tehdit olarak gördüğü ve bunun iktidar partisinin meşruiyetini zayıflatacağına inandığı değerlendirilebilir. Bu koşullar altında ülke, otoriter istikrar ile güçlü muhalefet arasında sıkışmış, hibrit bir yönetim modeli ortaya koymaktadır.

Kaynakça

- Akyol, Ö. (2020). *Çin'in Afrika'daki yumuşak güç politikasında enerjinin rolü: Tanzanya ve Mozambik incelemesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Ortadoğu Afrika Çalışmaları Bilim Dalı, Ankara.
- Babacan, M. E. (2014). Sosyal medya sonrası yeni toplumsal hareketler. *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(1), 135–160.
- Daban, E. Z. (2020). Tanzanya'nın bağımsızlık sürecinde Mwalimu Julius Kambarage Nyerere faktörü. *Akademik İzdüşüm Dergisi*, 5(2), 240–249.
- Doğan, K. C. (2014). Tanzanya Ombudsmanı: Yapısal-kurumsal ve işlevsel yönleri. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 19(4), 143–152.
- Dönmez, B. B. (2025, 11 Kasım). UN rights chief urges probe into killings, disappearances after Tanzania elections. *Anadolu Ajansı*. <https://www.aa.com.tr/en/africa/un-rights-chief-urges-probe-into-killings-disappearances-after-tanzania-elections/3741101>
- Karagöz, K. (2013). İletişim ve diplomasi. *Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü*, 1(1), 131–156.
- Karagöz, K. (2013). Yeni medya çağında dönüşen toplumsal hareketler ve dijital aktivizm hareketleri. *İletişim ve Diplomasi Dergisi*, 1, 131–156.
- Makoye, K. (2020, 1 Kasım). Tanzania's president wins disputed election. *Anadolu Ajansı*. <https://www.aa.com.tr/en/africa/tanzanias-president-wins-disputed-election/2026993>
- Makoye, K. (2021, 25 Ocak). Tanzanian opposition leader returns after years of self-exile. *Anadolu Ajansı*. <https://www.aa.com.tr/en/africa/tanzanian-opposition-leader-returns-after-years-of-self-exile/2797064>
- Mmary, S. (2024, 10 Eylül). CHADEMA cadre laid to rest amid calls for investigation. *Daily News*. <https://dailynews.co.tz/chadema-cadre-laid-to-rest-amid-calls-for-investigation>
- Mureithi, C. (2024, 12 Ağustos). Tanzania opposition leaders and supporters arrested in crackdown. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/world/article/2024/aug/12/tanzania-opposition-leaders-supporters-arrested-crackdown>
- Nebe, C. (2020, 30 Ekim). Tanzanian election: Magufuli declared winner in landslide. *DW*. <https://www.dw.com/en/tanzanian-election-magufuli-declared-winner-in-landslide-while-opposition-cries-foul/a-55444555>
- Özkan, M. (2025, 2 Kasım). Tanzania opposition rejects election results as 'open coup,' refuses to recognize president. *Anadolu Ajansı*. <https://www.aa.com.tr/en/africa/tanzania-opposition-rejects-election-results-as-open-coup-refuses-to-recognize-president/3733219>
- Sanga, L. A. (2024, 23 Eylül). Tanzanian opposition leader Freeman Mbowe arrested during protest. *Anadolu Ajansı*. <https://www.aa.com.tr/en/africa/tanzanian-opposition-leader-freeman-mbowe-arrested-during-protest/3338236>

- Stakeholders want judicial inquiry on murders, torture. (2024, 10 Eylül). *IPP Media*. <https://www.ippmedia.com/index.php/the-guardian/news/local-news/read/stakeholders-want-judicial-inquiry-on-murders-torture-2024-09-10-093557>
- Terzi, M., & Yenal, S. (2019). İnsan haklarının Afrika'da hukuki korunma sistemi üzerine bir inceleme (bölgesel karşılaştırmalar ve Orta Doğu üzerine bazı öneriler). *Avrasya Etüdüleri*, 55(1), 47–82.
- Tanzania opposition leaders released after mass arrests. (2024, 13 Ağustos). *DW*. <https://www.dw.com/en/tanzania-opposition-leaders-released-after-mass-arrests/a-69926554>
- Tanzania's Magufuli wins re-election by a landslide. (2020, 30 Ekim). *Africanews*. <https://www.africanews.com/2020/10/30/tanzania-s-magufuli-wins-re-election-by-a-landslide>
- Tanzania's president appoints daughter and son-in-law to cabinet. (2025, 18 Kasım). *Africanews*. <https://www.africanews.com/2025/11/18/tanzanian-president-appoints-daughter-and-son-in-law-to-cabinet>
- Tanzania opposition rejects presidential election result, wants new vote. (2020, 31 Ekim). *Reuters*. <https://www.reuters.com/world/tanzania-opposition-rejects-presidential-election-result-wants-new-vote-2020-10-31>
- Magufuli wins re-election in Tanzania, says electoral commission. (2020, 31 Ekim). *Reuters*. <https://www.reuters.com/world/magufuli-wins-re-election-tanzania-says-electoral-commission-2020-10-30>
- Wasike, A. (2025, 14 Kasım). Tanzanian president forms commission to probe post-election deaths during protests. *Anadolu Ajansı*. <https://www.aa.com.tr/en/africa/tanzanian-president-forms-commission-to-probe-post-election-deaths-during-protests/3744169>